

nych zasobów informacyjnych i usług, głównie za pomocą narzędzi Internetu drugiej generacji i pragną być współtwórcami oraz edytorami serwisów internetowych bibliotek.

Dwie pozostałe sesje poświęcone były kwestiom wyzwań w społeczeństwie informacyjnym („Challenges in the Information Society”) oraz wyszukiwaniu, udostępnianiu i ochronie danych online („Research Data Online; Sharing and Preservation”). Z pozostałych sesji warto wspomnieć sesję dedykowaną mobilnym technologiom stosowanym przez biblioteki („Mobile Libraries and Mobile Services”). W sesji tej wystąpił m.in. Máté Tóth z Uniwersytetu z Pécs na Węgrzech z referatem „«Mobilized» Library Services – What Do We Offer? What Do Our Users Want?” (pol. „«Zmobilizowane» usługi biblioteczne – co oferujemy? Czego oczekują nasi użytkownicy?”), w którym przedstawił wyniki badań dotyczących wykorzystywania techno-

logii mobilnych w węgierskich bibliotekach. Ponadto autorami referatów w wymienionych sesjach byli młodzi badacze z Litwy, Norwegii, Turcji, Niemiec, Francji, Bułgarii, Chorwacji, Danii i Węgier.

Podczas ceremonii zamykającej konferencję organizatorzy wyrazili wdzięczność dla wszystkich prelegentów oraz uczestników za ich zaangażowanie. Zgodnie z tradycją rozstrzygnięty został konkurs na najlepszy plakat, nagrodę wręczał zaś sam Ruud Bruyns, inicjator symposium BOBCATSSS. Na koniec pokazano film promujący 22. konferencję BOBCATSSS 2014, która odbędzie się w Barcelonie pod hasłem „Library (R)evolution: Promoting Sustainable Information Practices” (pol. „Biblioteczna (r)ewolucja: promocja zrównoważonych praktyk informacyjnych”).

Dominik Mirosław Piotrowski

Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu

W dniach 4–7 kwietnia 2013 r. odbyła się konferencja naukowa zorganizowana w ramach projektu „Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej oraz na Śląsku w XVIII i XIX w.: losy, znaczenie, inwentaryzacja” (Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, moduł badawczy

---

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Losy i znaczenie dziedzictwa po klasztorach skasowanych w Wielkopolsce pod rządami pruskimi (do 1871 r.)” (Poznań, 4–7 kwietnia 2013 r.)

DOI: 10.12775/TSB.2013.034

1.1.). Pierwszego dnia obrady toczyły się w Pałacu Działyńskich, a drugiego i trzeciego – w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu. Na czwarty dzień został zaplanowany objazd naukowy po wielkopolskich klasztorach.

W trakcie czterodniowej konferencji obradowano w dziewięciu sesjach (I. Metody, II. Generalia, III. Źródła do dziejów kasat, IV. Wobec kasat, V. Kasaty, VI. Losy rękopisów, druków i archiwaliów, VII. Losy majątków ziemskich i rzeczy, VIII. Losy ludzi, budowli i ogrodów, IX. Konteksty józefińskie i rosyjskie), na które przewidziano łącznie 44 referaty. W pierwszej sesji Marek Derwich (Wrocław) jako kierownik wspomnianego powyżej projektu zaprezentował organizację i wstępne jego rezultaty, a tym samym zapoczątkował prezentację przygotowanych referatów.

Zagadnieniom bibliologicznym zostało poświęcone drugie popołudnie obrad (sesja IV. Wobec kasat oraz sesja V. Kasaty). Przy omawianiu losów poszczególnych klasztorów prelegenci wspominali o ich księgozbiorach lub informowali o pierwszych badaniach prowadzonych nad nimi.

Antoni Maziarz (Opole) w swoim wystąpieniu pt. „Arcybiskup Marcin Dunin wobec polityki kasacyjnej władz pruskich” omówił zaangażowanie metropolity w ratowanie spuścizny kulturowej wielkopolskich klasztorów. W te działania zostali włączeni rów-

nież arystokraci: Edward Raczyński i Tytus Działyński.

Krzysztof Kaczmarek (Poznań), przybliżając dzieje i okoliczności kasaty klasztoru franciszkanów-reformatów w Szamotułach, wspomniął o posiadanym przez klasztor zbiorze bibliotecznym. W podobny sposób sprawę zasobów książkowych omówiła Dorota Matyaszczyk (Poznań), wymieniając inwentarze z 1817 i 1830 r., czy odnotowując bibliotekę dekanalną przy okazji swojego wystąpienia zatytułowanego „Kasta klasztoru bernardynów w Ostrzeszowie oraz jego późniejsze losy”.

Natomiast likwidację opactwa cysterek w Owińskach zaprezentował Krzysztof Ratajczak (Poznań). W swoim referacie przytoczył dane o księgozbiorze składającym się z 200 woluminów. Nadmienając, że wszelkie wzmianki o księgach klasztornych występujące w dokumentach archiwalnych zostaną zamieszczone w wersji drukowanej pracy.

Następną referentką była Mirosława Sobczyńska-Szczepańska (Katowice), która, prezentując pracę „Kasata klasztoru trynitarzy w Krotoszynie i jego późniejsze losy”, szczegółowo przeanalizowała księgozbiór krotoszyński i jego stan w 1862 r.

Jako kolejna wystąpiła Agnieszka Fulda-Krokos (Kraków), która podjęła temat zniesienia klasztoru franciszkanów w Inowrocławiu. W trakcie

prezentacji zaznaczyła, że zbiory biblioteczne zostały już opracowane, a wykonał to Jerzy Starnawski (*Dwa inwentarze franciszkanów inowrocławskich z lat 1669 i 1702*, „Ziemia Kujawska” 1978, nr 5, s. 197–224).

Szóstą sesję swoim wystąpieniem pt. „Dziedzictwo muzyczne po klasztorach skasowanych w Wielkopolsce” otworzyli Patryk Frankowski i Alina Mądry (oboje z Poznania), którzy poza omówieniem zabytków malarskich z przedstawieniami instrumentów muzycznych w kościołach klasztornych zaznaczyli też bardzo bogatą spuściznę w postaci rękopisów muzycznych, w tym wszelkich zapisów nutowych.

Z kolei Olga Miriam Przybyłowicz (Warszawa) w referacie „Rękopisy z klasztoru klarysek w Gnieźnie w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie ze szczególnym uwzględnieniem «Księgi spraw wszystkich Konwentu św. Klary»” zaprezentowała – poza pozycją zawartą w tytule – jeszcze dyplomy, luźne akta, rękopisy, w tym pięć liturgicznych, a wśród nich piętnastowieczny iluminowany antyfonarz oraz stare druki po klasztorze klarysek gnieźnieńskich.

Na temat struktury proveniencyjnej księgozbiorów bibliotek naukowych mówiono w kilku referatach, tworząc tym samym swoistą mapę księgozbiorów rozproszonych. Alicja Szulc (Poznań) omówiła rękopisy i archiwalia poklasztorne przechowywane

w zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Z jej tematem korespondował referat Renaty Wilgosiewicz-Skuteckiej (Poznań), która przybliżyła fragmenty wielkopolskich księgozbiorów poklasztornych w teże bibliotece.

Wstępne doniesienia z badań nad księgozbiorem biblioteki franciszkanów w Gnieźnie i jego dalsze losy po kasacie w 1836 r. przedstawił Zbigniew Joskowski (Gniezno). Jednocześnie zaprezentował proveniencje starych druków, a wśród nich fragmenty księgozbiorów wielkopolskich klasztorów.

Również Marek Babicz (Łądy), omawiając dość młodą Bibliotekę Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie, podkreślił jej rolę w zachowaniu i gromadzeniu szczątków księgozbiorów pochodzących głównie z terenu zachodniej Polski, w tym Wielkopolski.

Kolejną prelegentką – Joanna Pietrowicz (Poznań) – w referacie „Powstanie i rozwój Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk a gromadzenie obiektów ze zbiorów poklasztornych (rękopisy, stare druki, spolia)”, poza prezentacją proveniencji manuskryptów czy książek drukowanych, zaprezentowała również drobne fragmenty architektoniczne po klasztorze karmelitanek bosych w Poznaniu, a obecnie wmurowane w ściany budynki Towarzystwa.

Pochodzenie klasztorne 310 starych druków, w tym 38 inkunabułów, w zbiorach Biblioteki Raczyńskich zidentyfikowała Dorota Gołębiowska (Poznań). Te pozycje złożyły się na pozostałości księgozbiorów następujących klasztorów: cystersów z Bledzewa, Łądu, Obry, Paradyża, Przemętu czy Wągrowca, franciszkanów z Osiecznej, Pakości, Szamotuł, Woźnik, kanoników regularnych św. Augustyna z Trzemeszna, benedyktynów z Lubinia i Mogilna i jeszcze kilku naprawdę skromnych zbiorów po bibliotekach klasztornych.

Marianna Czapnik (Warszawa) w referacie „Stare druki po klasztorach skasowanych w Wielkopolsce w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Przyczynek do rekonstrukcji rozproszonych księgozbiorów”, który powstał na podstawie kartotek i baz proveniencyjnych tej biblioteki, zarysowała pochodzenie 2,2 tys. starych druków z klasztorów wielkopolskich. Wśród nich zostały wymienione: opactwo benedyktynów w Lubiniu, cystersów w Bledzewie, Obrze, Paradyżu i Wągrowcu, trynitarzy w Krotoszynie oraz kanoników regularnych laterańskich w Trzemesznie.

Po niej „Strukturę proveniencyjną Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku po przejęciu wielkopolskich księgozbiorów klasztornych (druki XV–XVI w.)” omówiła Bernardeta Iwańska-Cieślik (Byd-

goszcz). W księgozbiorze seminaryjnym nadal są przechowywane większe i mniejsze fragmenty zbiorów: bernardynów z Kalisza, Kazimierza Biskupiego, Koła, Widawy, Warty, Złoczewa; bernardynek z Warty; franciszkanów konwentalnych z Kalisza i Pyzdr; franciszkanów-reformatów z Chocza, Kalisza, Konina, Wielunia, Lutomierska; dominikanów z Sieradza, jezuitów z Kalisza, pijarów z Wielunia, premonstratensów z Witowa, cystersów z Łądu oraz kapucynów z Łądu.

Aldona Chlewicka (Bydgoszcz) skupiła się na zachowanych fragmentach zbiorów bibliotecznych klasztorów bydgoskich, w tym bernardynów, karmelitów, klarysek czy jezuitów, przy czym ostatni z wymienionych jest najmniej znany.

Poza wspomnianą sesją, na temat zbiorów bibliotek w swoich referatach wypowiedzieli się: Piotr Paweł Gach (Lublin) w wystąpieniu „Przyczyny i skutki kasat zakonnych w zaborze pruskim w XIX stuleciu” oraz Janusz Królikowski (Tarnów) w referacie „Kasata klasztoru paulinów w Topolnie i inne materiały do kasat pruskich w Wielkopolsce w Archiwum Paulinów na Jasnej Górze”.

W kręgu bibliologicznym znalazł się również referat Rolanda Prejsa (Lublin) „Kasata klasztorów w Wielkim Księstwie Poznańskim w latach 30. i 40. XIX wieku a kasaty klasztorne na Śląsku pruskim w 1810 r. oraz w Królestwie Polskim w 1864 r. Podobieństwa

i różnice”. Autor przedstawił w nim przede wszystkim odmienne losy bibliotek klasztornych pod zaborem pruskim i rosyjskim, gdzie w przypadku pierwszego zasoby książkowe zostały przekazane na potrzeby szkół, a w części rosyjskiej księgi pozostawały raczej w rękach kościelnych.

Problem prywatnego kolekcjonerstwa w czasie kasat klasztorów wielkopolskich przybliżyła Kamila Kłudkiewicz (Poznań). Penetracji kościelnych zbiorów artystycznych i bibliotecznych dokonali znani bibliofile, m.in. Tytus hr. Działyński, Edward hr. Raczyński, jak również członkowie rodzin hr. Mielżyńskich czy hr. Czarneckich. W tej grupie referentka wymieniła również przedstawiciela wielkopolskiej inteligencji – Józefa Łukaszewicza. Prelegentka podjęła się zadania prezentacji metod, motywacji oraz wyborów stosowanych w gromadzeniu zbiorów poklasztornych przez tychże kolekcjonerów.

Irena Ciborowska-Rymarowicz (Kijów) w tekście zatytułowanym „Stare druki z księgozbiorów klasztorów katolickich Wołynia, skasowanych w drugiej połowie XVIII i w XIX w. w Bibliotece Narodowej Ukrainy im. W. Wernadskiego: losy historyczne, drogi wpływu, proweniencje” wymieniła 35 klasztorów zlikwidowanych na mocy ukazu z 1832 r., których zbiory początkowo weszły do księgozbioru Seminarium Łucko-Żytomierskiego,

następnie trafiły do Naukowego Muzeum Wołyńskiego w Żytomierzu, a dopiero w 1932 r. do Biblioteki Narodowej Ukrainy.

Istotnymi z punktu widzenia badań bibliologicznych były również referaty Mateusza Matuszyka (Wrocław) i Guido Krausa (Frankfurt nad Menem). Pierwszy z wymienionych zaprezentował bazy danych tworzone na potrzeby wspomnianego w pierwszym akapicie niniejszego artykułu projektu. Wśród nich jest również baza starych druków, których zapis bibliograficzny został wpisany w układ tabelaryczny w programie Microsoft Office Excel, co nie do końca zgadza się z przyjętą normą opisu bibliograficznego starych druków i jego zapisem w formacie MARC. Uwagę na to zwrócili przedstawiciele Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Poza tym apelowano o poprawne stosowanie terminologii bibliologicznej, a przede wszystkim stosowanie terminu *stare druki*, a nie *starodruki*. Drugi z referentów przedstawił możliwości bazy RISM i możliwości jej wykorzystania w poszukiwaniu rękopisów muzycznych. RISM (franc. Répertoire International des Sources Musicales) jest przedsięwzięciem międzynarodowym, współtworzonym przez wiele bibliotek naukowych i archiwów. Obejmuje wszelkie źródła muzyczne: druki muzyczne, rękopisy muzyczne i libretta, a także teoretyczne prace o muzyce. Do tej pory udało się zgromadzić opisy

ok. 700 tys. rękopisów muzycznych 25 tys. kompozytorów, które są przechowywane w bibliotekach i archiwach 32 krajów.

Poznańska konferencja zgromadziła przedstawicieli różnych dziedzin: historyków, bibliologów, muzykologów, a nawet dendrologów, którzy wypowiedzieli się na temat dziedzictwa pol klasztorne go na terenie Wielkopolski. Z punktu widzenia badań bibliologicznych spotkanie obfitowało w wiele in-

teresujących referatów, które z jednej strony stworzyły swoisty przewodnik po zbiorach rozproszonych w XIX i XX w., a z drugiej ukazały ogrom pracy, jaki ma przed sobą każdy badacz księgozbiorów historycznych, a w tym przypadku badacz bibliotek klasztornych.

Bernardeta Iwańska-Cieślik

Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

W zabytkowym pałacu rodu Skórzewskich¹ w Lubostroniu odbyły się w dniach 22–23 kwietnia 2013 r. obrady ogólnopolskiej konferencji naukowej, której organizatorem była Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (dalej: KINiB UKW). Licznie zgromadzeni uczestnicy, w większości zajmujący się w swojej pracy badawczej sprawami historii książek, bibliotek i prasy, poruszali zagadnienia z różnych epok i krajów, które jednak ściśle nawiązywały do ustalonego profilu konferencji.

W pierwszym dniu obrad zorganizowano dwa panele zatytułowane „Dzieje książki i bibliotek” i „Z dziejów prasy”. Pierwszemu przewodniczył

**Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Z dziejów książki i prasy. Przegląd
badań za lata 2010–2013”
(Lubostroń, 22–23 kwietnia 2013 r.)**

DOI: 10.12775/TSB.2013.035

---

dr hab. Ryszard Nowicki, prof. UKW (KINiB UKW), drugim kierowała dr Joanna Gomoliszek (KINiB UKW).

W części poświęconej sprawom historii książki i bibliotek jako pierwszy głos zabrał dr Dariusz Spychała (KINiB UKW), który w swoim referacie przedstawił problemy związane z początkami życia monastycznego na terenie Galii i Italii w IV i na początku V w. Prelegent skoncentrował się przede wszystkim na ukazaniu roli książek i bibliotek w funkcjonowaniu wspól-

---

¹ Zob. R. Nowicki, *Semper recte. Z dziejów rodu Skórzewskich*, Lubostroń 2007.